

Valtion
taloudellinen
tutkimuskeskus

Tutkimukset 156

Yritysveropohjan harmonisoinnin
vaikutus Suomen yhteisöverotuottoon

Jarkko Harju

Seppo Kari

VATT Tutkimukset 156 huhtikuu 2010

VATT TUTKIMUKSET

156

Yritysveropohjan harmonisoinnin vaikutus Suomen yhteisöverotuloon

Jarkko Harju
Seppo Kari

ISBN 978-951-561-916-7 (nid.)
ISBN 978-951-561-917-4 (PDF)

ISSN 0788-5008 (nid.)
ISSN 1795-3340 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Government Institute for Economic Research

Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Email: etunimi.sukunimi@vatt.fi

Oy Nord Print Ab

Helsinki, huhtikuu 2010

Kansi: Niilas Nordenswan

Yritysveropohjan harmonisoinnin vaikutus Suomen yhteisöverotuottoon

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT Tutkimukset 156/2010

Jarkko Harju – Seppo Kari

Tiivistelmä

Euroopan komission työryhmä on valmistellut direktiiviesitystä yhteisen yritysveropohjan (CCCTB) käyttöön ottamisesta EU:n jäsenmaissa. Hanke näyttäisi sisältyvän myös helmikuussa 2010 nimitetyn uuden komission ohjelmaan. Esitykseen on arvioitu sisältyvän selkeiden hyötyjen lisäksi monia ongelmia. Taloudelliseen tehokkuuteen ja hallinnolliseen toimeenpantavuuteen liittyvien kysymysten ohella esityksen hyväksyttävyyden tulee riippumaan myös siitä, miten direktiiviesitys vaikuttaa verotuottojen jakautumiseen jäsenmaiden välillä. Tässä tutkimuksessa arvioidaan esityksen vaikutuksia Suomen verotuottoihin ja luodaan katsaus hanketta koskevaan taloustieteelliseen keskusteluun. Ulkomaisissa selvityksissä esityksen on arvioitu vähentävän Suomen yhteisöverotuottoa. Tämän selvityksen arvio vaikutuksesta on samansuuntainen, mutta suuruudeltaan pienempi kuin ulkomaisissa tutkimuksissa.

Asiasanat: Yritysverotus, veropohjaharmonisointi, Euroopan unioni

Abstract

A European Commission working group has prepared a proposal for a directive on the introduction of a common consolidated corporate tax base (CCCTB). The new Commission, in office since February 2010, is expected to forward the project. The proposal has triggered an intense debate on corporate tax coordination in Europe. Among the issues discussed is how it will affect the corporate tax revenue in the member countries. This paper presents a short review of theoretical and empirical literature on the CCCTB and provides calculations on how the reform would affect corporate tax revenue in Finland. Earlier simulations have suggested that Finland would be one of the main losers in terms of tax revenue. Our results confirm the negative sign, but predict the size of the loss to be smaller than in previous studies.

Key words: Corporate taxation, Common Consolidated Corporate Tax Base

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Yritysveropohjan harmonisointi	3
3 Aiempi kirjallisuus veropohjaharmonisoinnin taloudellisista vaikutuksista	6
4 Veropohjaharmonisoinnin vaikutus Suomen verotuottoon	11
4.1 Laskentamalli	11
4.2 Aineisto	12
4.3 Tulokset	13
5 Johtopäätökset	18
Lähteet	19
Liitteet	22

1 Johdanto

Euroopan komission arvion mukaan jäsenmaiden toisistaan eroavat yritysverojärjestelmät haittaavat talouden toimintaa ja vääristävät tuotannontekijöiden kohdentumista. Erilaisten verojärjestelmien on katsottu estävän yritysten liikkuvuutta ja aiheuttavan huomattavia hallinnollisia kustannuksia (EC 2001, 2004a). Taus-talla on kaksi nykyjärjestelmän peruspiirrettä. Ensinnäkin yritysverotus on pitkäl-ti koordinoimatonta, ja jokainen maa soveltaa omia säännöksiään. Toimiessaan koko EU-alueella yritys joutuu perehtymään 27:ään toisistaan eroavaan verojär-jestelmään. Toinen tekijä on erillisverotuksen periaate (Separate Accounting), jonka mukaan jokainen monikansallisen yhtiön yksikkö (tytäryhtiö) on itsenäinen verosubjekti ja jättää oman veroilmoituksen kunkin sijaintimaansa veroviran-omaiselle. Konsernin voiton jakaminen maa- ja tytäryhtiökohtaisesti on teknisesti hankalaa. Se tarjoaa yrityksille mahdollisuuksia verosuunnitteluun, mistä syntyy ristiriitoja yritysten ja jäsenvaltioiden välille. Veroviranomaisille aiheutuu myös ylimääräisiä kustannuksia konsernien sisäisen siirtohinnoittelun ja muun vero-suunnittelun valvonnasta.

Erilaisista yritysverojärjestelmistä aiheutuvien haittojen poistaminen on ollut Eu-roopan komission tavoitteena jo pitkään. Jäsenmaiden pidättyvä suhtautuminen asiaan on kuitenkin hidastanut koordinaation etenemistä. Vuodesta 2004 lähtien komission nimittämä työryhmä on valmistellut uudistusesitystä, joka loisi EU-maissa toimiville monikansallisille yrityksille yhtenäiset veropohjasäännökset (Common Consolidated Corporate Tax Base, CCCTB). Työryhmä antoi ehdo-tuksensa vuoden 2008 keväällä.

Verojärjestelmän uudistusaikheet ovat käynnistäneet monia tutkimushankkeita, joiden tarkoituksena on ollut selvittää ehdotuksen vaikutuksia esimerkiksi vero-tuottoihin, talouskasvuun ja hyvinvointiin. Vaikutusten tutkiminen on tarpeellista, jotta työryhmän valmisteleman esityksen taloudelliset vaikutukset olisivat mahdollisimman hyvin tiedossa esityksestä päätettäessä.

Tässä selvityksessä arvioidaan staattisella mikrosimuloinnilla esityksen vaiku-tuksia Suomen yhteisöverotuottoon.¹ Yksilöaineistolla laskettujen tulosten luotet-tavuutta pyritään arvioimaan vertaamalla niitä aggregaattiaineistoon perustuviin laskelmiin. Selvityksessä luodaan myös katsaus aiempaan aiheetta koskevaan kir-jallisuuteen.

Tulosten perusteella on arvioitavissa, että komission esitys vähentäisi Suomen yhteisöverotuottoa. Verotulot pienenisivät vajaat kuusi prosenttia. Tällöin oletetaan, että uusi järjestelmä olisi kaikille yrityksille pakollinen. Jos osallistuminen olisi vapaaehtoista, verotuottojen pieneneminen olisi huomattavasti suurempaa.

¹ Veropohjan harmonisointia ovat aiemmin Suomessa käsitelleet mm. Hietala ja Kari (2005), Kohonen (2007), Viitala (2007) ja Järvikare (2008, 2009).

Ulkomaisissa selvityksissä Suomen yhteisöverotuottojen menetys on arvioitu suuremmaksi kuin nyt tehdyssä tarkastelussa. Epäilemme, että ainakin osasyynä tähän on eri laskelmissa käytettyjen aineistojen laatu. Omissa laskelmissamme aineiston laatutekijät on pyritty huomioimaan mahdollisimman hyvin.

Luvussa kaksi kuvataan lyhyesti komission asettaman työryhmän esitystä yritysveropohjan harmonisoinnista. Luvussa kolme tarkastellaan aihetta koskevaa kirjallisuutta. Neljännessä luvussa keskitytään laskelmiin uudistuksen vaikutuksista Suomen yhteisöverotuottoon. Saatuja vaikutusarvioita vertaillaan aiempiin ulkomaisiin selvityksiin ja arvioidaan niiden tarjoamien tulosten luotettavuutta. Viimeisessä luvussa esitetään johtopäätökset.

2 Yritysveropohjan harmonisointi

Euroopan unionin alueella on keskusteltu yritysverotuksen koordinoinnista jo useita vuosikymmeniä. Vuonna 2001 Euroopan komissio esitti yhteisen verotettavan tulon laskentaa koskevan normiston luomista alueelle (EC 2001). Nykyjärjestelmän nähtiin aiheuttavan esteitä sisämarkkinoiden toimivuudelle. Yritysverotuksen koordinointi on kuitenkin edennyt varsin hitaasti, koska maat ovat pitäneet kiinni verotukseen liittyvästä suvereniteetistaan. Vuosituhannen vaihteen jälkeen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on antanut useita päätöksiä, joissa on edellytetty jäsenmaiden verojärjestelmien muuttamista. Tämän seurauksena veropohjan koordinointiin liittyvät ehdotukset ovat alkaneet saada kannatusta jäsenmaissa. Hanke uuden järjestelmän aikaansaamiseksi sai vauhtia vuoden 2004 marraskuussa, kun komissio asetti työryhmän selvittämään eri vaihtoehtoja yhteisen veropohjan luomiseksi. Työryhmän tavoitteena oli poistaa yritysverotuksen luomat hyvinvointia ja toimintaa haittaavat epäkohdat, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä Euroopan alueella, pienentää hallinnollisia kuluja sekä yrityksissä että verohallinnossa. Reunaehtona oli lisäksi jäsenmaiden suvereniteetin säilyttäminen verojen keräämisessä (EC 2004b).

Työryhmä sai valmiiksi esitysluonnoksen yhteisestä yritysveropohjasta vuoden 2008 huhtikuussa. Esitys sisältää uudet veropohjasäännökset, suunnitelman järjestelmästä jolla veropohja jaetaan jäsenmaiden kesken sekä suunnitelman järjestelmän hallinnollisesta toteuttamisesta². Vuoden 2008 lopussa komissio ilmoitti, ettei direktiiviehdotusta anneta suunnitellussa aikataulussa. Ehdotus esitettiin vietäväksi jatkovalmisteluun, jossa selvitettäisiin mm. tarkemmin sen taloudellisia vaikutuksia. Helmikuussa 2010 aloittanut uusi komissio näyttää jatkavan hankkeen eteenpäinviemistä. Tarkemmat yksityiskohdat selviävät sen jälkeen, kun aiemmin verokomissaarina toiminut Mario Monti on luovuttanut selvityksensä sisämarkkinoiden kehittämisestä. Selvityksen odotetaan valmistuvan keväällä 2010.³

Esityksen mukaan useassa jäsenmaassa toimivien konsernien verotettava tulo vahvistettaisiin konsernikohtaisesti, ja perusteena käytettäisiin yhtenäisiä EUtason säännöksiä (EC 2007b). Konserniin kuuluvien yhtiöiden tulosten yhdistäminen (konsolidoiminen) tarkoittaa sitä, että konsernien sisäisten liiketoimien vaikutus verotukseen eliminoituu. Järjestelmä toisi myös rajat ylittävän tappion-tasauksen: yhdessä jäsenvaltiossa sijaitsevan tytäryhtiön tappiollinen tulos tulisi automaattisesti otetuksi huomioon konsernitason verotettavaa tulosta laskettaessa.

² Kaikki työpaperit ovat luettavissa työryhmän kotisivuilta:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/common_tax_base/index_en.htm

³ Komissaari Semetan puhe toimikautensa linjauksista on luettavissa osoitteessa:

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/semeta/headlines/speeches/2010/02/speech_1602b.pdf

Järjestelmään kuuluvien konsernien verotettava tulo jaettaisiin niissä jäsenmaissa verotettavaksi, joissa konsernilla on toimintaa. Verotettavan tulon jakaminen maakohtaisiin osiin toteutettaisiin komission työryhmän luomilla jakosäännöillä (EC 2007d). Jäsenmaat päättäisivät edelleen itse yhtiöverokannoistaan. Uuteen verojärjestelmään siirtyminen olisi yrityksille vapaaehtoista. Konsernit voisivat siis valita siirtyvätkö ne CCCTB-järjestelmään vai pysyvätkö kansallisten verosäännösten piirissä.

Työryhmän ehdotuksessa järjestelmän hallinto on hajautettu jäsenmaille (EC 2007e). Päätöksen konsernin verotettavan tulon vahvistamisesta ja tulon jakamisesta jäsenmaille tekee konsernin emoyhtiön kotimaan veroviranomainen. Sen vastuulla on myös verovalvonta. EU-tason keskitettyä hallintoa uudistusmalliin ei siis sisälly.

Työryhmän esityksen mukaan veropohjan jaossa jäsenmaille pitää vähintään ottaa huomioon konsernin varallisuuden ja henkilöstön sijoittautuminen eri jäsenmaihin. Varat-jakotekijä perustuisi yrityksen pysyviin aineellisiin varoihin. Henkilöstön sijoittumista päädyttiin lopullisessa ehdotuksessa kuvaamaan kahdella muuttujalla, henkilöstökuluilla ja henkilöstön lukumäärällä. Kummallekin tekijälle annetaan sama paino (0,5). Kolmantena jakotekijänä on yrityksen myynnit. Sen sisällyttäminen jakokaavaan herätti paljon keskustelua. Erimielisyyttä oli erityisesti siitä, tarkastellaanko myyntejä kohdemaan (destination principle) vai lähdemaan (source principle) mukaan. Jakotekijäksi valittiin lopulta kohdemaan mukainen myynti. Ratkaisu saattaa kuitenkin synnyttää erikoisen tilanteen, jos yrityksellä ei ole jäsenmaassa toimipistettä, mutta sinne suuntautuu myyntiä. Nykyjärjestelmässä yritys ei maksa yhteisöveroa tällaiseen maahan. Uudessa järjestelmässä sen sijaan maahan kohdentuisi veropohjaa ja siten myös verotuottoja.

Jakokaava koostuu neljästä eri tekijästä ja on kokonaisuudessaan seuraava

$$(1) \quad \theta_j = \left(\alpha_1 * \left(\frac{1}{2} * \frac{W_j}{W_k} + \frac{1}{2} * \frac{L_j}{L_k} \right) + \alpha_2 * \frac{K_j}{K_k} + \alpha_3 * \frac{S_j}{S_k} \right),$$

missä θ_j on maan j osuus konsernin verotettavasta voitosta, W on henkilöstömenot, L on henkilöstön lukumäärä, K on yhtiön aineellinen omaisuus ja S myynnit (kohdemaaperusteisesti). Alaindeksi j viittaa jäsenmaahan ja k koko konserniin. Siten esimerkiksi W_j on konsernin henkilöstökulut jäsenmaassa j ja W_k konsernin henkilöstömenot yhteensä EU-alueella. W_j/W_k kuvaa siten maan j suhteellista osuutta koko konsernin henkilöstömenoista. α_i , $i=1,2,3$, on jakotekijän painokerroin. Kertoimien summan tulee ehdotuksen mukaan olla yksi. Työryhmä ei tehnyt esitystä jakotekijöiden painokertoimien numeroarvoista, vaan jätti sen poliittisten päättäjien ratkaistavaksi.

Työryhmän esityksessä arvioidaan, että eräille toimialoille olisi perusteltua tehdä sektorikohtainen jakokaava. Erillisten kaavojen lukumäärä tulisi työryhmän mukaan pitää mahdollisimman pienenä. Työryhmän esityksessä mainitaan yhtenä etenemisvaihtoehtona myös se, että aluksi vain osa EU:n jäsenmaista ottaisi järjestelmän käyttöön ja muilla jäsenmailla olisi mahdollisuus liittyä siihen myöhemmin.⁴

⁴ Kyseessä olisi siis Amsterdamin sopimuksessa EU:n perustamissopimukseen lisätyn tiivistetyn yhteistyön mallin (enhanced cooperation agreement, ECA) soveltamisesta veropohjaharmonisointiin.

3 **Aiempi kirjallisuus veropohjaharmonisoinnin taloudellisista vaikutuksista**

Komission harmonisointialoite on synnyttänyt laajan taloustieteellisen keskustelun. Kirjallisuus voidaan ryhmitellä teoreettisiin tutkimuksiin, yleisen tasapainon malleilla tehtyihin simulointeihin ja staattisiin mikrosimulointilaskelmiin. Teoreettisessa tutkimuksessa on saatu seuraavia tuloksia esityksen vaikutuksista:

- Veropohjasäännösten yhdenmukaistuminen pienentäisi yritysverotuksen tason vaihtelua EU-alueella. Tämä parantaisi pääoman kohdentumista ja synnyttäisi tehokkuushyötyjä. Tehokkuushyöty olisi kuitenkin pienehkö, sillä pääosa nykyisestä yritysverotuksen tason vaihtelusta johtuu verokannoista, ei veropohjasta (EC 2001, Bettendorf ym. 2009).
- Konsernin voittoa verotettaisiin konsernin eurooppalaisten toimintojen keskimääräisellä verokannalla, jolloin investointien efektiivinen rajaveroaste (EMTR) nousisi matalan verokannan maissa ja alenisi korkean verokannan maissa. Tämä vähentäisi periaatteessa verotuksen vääristävää vaikutusta pääomien kohdentumiseen Euroopassa.
- Esitys loisi monikansalliselle yritykselle kuitenkin kannustimen siirtää jakokaavassa esiintyviä jakotekijöitä matalan verotuksen maahan. Yritys pyrki tällä tavoin alentamaan voiton keskimääräistä veroastetta. Varat ja henkilöstön sisältävä jakokaava vääristäisi siis – kuten nykyjärjestelmäkin – resurssien sijoittumista EU-alueella.⁵
- Esitys poistaisi mahdollisuuden käyttää konsernin sisäisten liiketoimien siirtohintoja verosuunnittelussa. Tämä parantaisi jäsenmaiden mahdollisuuksia harjoittaa itsenäistä veropolitiikkaa. Siirtohinnoittelukannustimen poistumisen on toisaalta arvioitu vaikuttavan kansainvälisten konsernien keskimääräiseen yhteisöverokantaan. Verosuunnittelun estyminen johtaa efektiivisen verokannan nousuun, mikä nostaa edelleen investoinnin pääomakustannusta ja EMTR:ää. Tämä heikentää investointihalukkuutta (Bettendorf ym. 2009).
- Esitys toteuttaisi automaattisesti konsernin eri yksiköissä syntyneiden voittojen ja tappioiden tasaamisen. Tämän on arvioitu pienentävän tuotantopanosten, erityisesti työvoiman, efektiivistä kustannusta ja lisäävän taloudellista aktiviteettia (Bettendorf ym. 2009).

⁵ Tätä vaikutusta ovat käsitelleet mm. McLure 1980, Gordon ja Wilson 1986, Mintz ja Weiner 2003 sekä Hietala ja Kari 2005. Goolsbee ja Maydew (2000) ja Riedel (2008) ovat osoittaneet vaikutuksen empiirisesti.

- Esitys vaikuttaisi konsernirakenteisiin ja omistussuhteisiin. Verokantaerojen edelleen säilyessä harmonisointi saattaisi kannustaa perustamaan tytäryhtiöitä matalan verotuksen maihin tai fuusioitumaan yritysten kanssa, joilla on laajaa toimintaa matalan verotuksen maissa (Fuest 2008, Hines 2008).
- Esitys veisi jäsenmailta mahdollisuuden käyttää suppeaa veropohjaa aseenaan verokilpailussa. Verokantakilpailu kuitenkin pysyisi ennallaan tai saattaisi jopa kiristyä nykyjärjestelmään verrattuna, kun verokannat jäisivät kansallisesti päätettäviksi. (Gordon ja Wilson 1986, Keen 1999 ja Sunley 2002).

Komission aloitteen ja työryhmän myöhemmin annetun esityksen vaikutuksia on arvioitu useissa selvityksissä numeerisilla yleisen tasapainon malleilla. Ensimmäinen merkittävä simulointitutkimus on Sørensen (2004), joka perustuu OECDTAX-mallilla tehtyihin laskelmiin⁶. Mallin avulla on mahdollista analysoida kvantitatiivisesti verokoordinoinnin vaikutusta talouden toimintaan. Se sisältää edustavan kansallisen ja monikansallisen yrityksen kaikista OECD-maista sekä kuvauksen maiden institutionaalisista rakenteista.

Mallissa julkisen talouden tasapainottuminen tapahtuu kahdella tavalla: (1) tasapaino varmistetaan kotitalouksien saamien tulonsiirtojen muutoksilla tai (2) tasapaino taataan ansiotulojen veroastemuutoksilla. Ensiksi mainitulla tavalla harmonisoinnin BKT-muutokset ovat verrattain pieniä koko EU:n tasolla, mutta ne ovat kuitenkin positiivisia. Suomessa BKT-muutos on simulointien perusteella negatiivinen. Yleisesti koko EU:n tasolla verotuotot pienenisivät, mutta hyvinvointi kasvasi. Kun julkisen talouden tasapaino varmistetaan ansiotuloveromuutoksilla, tulokset ovat samansuuntaisia ja pitkälti yhtä suuria. Tulosten perusteella ei näytä siis olevan väliä, kummalla tavalla tasapainottuminen taloudessa tapahtuu.

OECDTAX-mallia on käytetty pohjana monissa myöhemmin tehdyissä veropohjaharmonisoinnin vaikutuksia arvioivissa tutkimuksissa. Taulukkoon 1 on koottu tulokset näiden tutkimusten perusskenaarioiden tuloksista koko EU:n ja Suomen tasolla.

Brochnerin ym. (2006) laskelmat sisältävät kaikki uudet EU:n jäsenmaat. OECDTAX-malliin on lisätty 10 uuden jäsenmaan verotustiedot ja mallissa on käytetty yksityiskohtaisempaa tietoa yritysten liiketoimikustannuksista. Tutkimuksessa tarkastellaan kolmea erilaista vaihtoehtoa yritysverotuksen uudistamiseksi: täydellinen harmonisointi, veropohjan harmonisointi ja parantunut koordinointi. Täydellinen harmonisointi tarkoittaa sekä veropohjien että veroasteiden harmonisointia (tulokset tästä taulukossa 1). Veropohjan harmonisointi on

⁶ Enemmän mallista ja sen toiminnasta on luettavissa esimerkiksi Sørensen (2001).

lähimpänä komission esitystä ja parantunut koordinaatio kuvaa tilannetta, jossa vain osa jäsenmaista hyväksyisi veropohjaharmonisoinnin. Tulosten mukaan suurin kasvu koko unionin tasolla saataisiin täydellisellä harmonisoinnilla. Tällöin BKT:n kasvu olisi 0,4–0,8 prosenttia riippuen siitä, ovatko veroasteet ja veropohjat painotettuja vai eivät. Hyvinvointi kasvaa koko EU:n tasolla riippumatta siitä, mikä harmonisointimuoto otettaisiin käyttöön. Kasvu olisi kuitenkin pientä. Suurin hyvinvoinnin kasvu saadaan täyden harmonisoinnin tapauksessa. Koko EU-alueen yhteenlasketut verotuotot laskevat kaikissa laskelmissa.

Taulukko 1. Aiempien tutkimusten tärkeimpiä simulointituloksia (%-muutoksina)

	EU			SUOMI		
	BKT	Verotuotto*	Hyvinvointi*	BKT	Verotuotto*	Hyvinvointi*
Sørensen (2004)	0,22	-0,04	0,12	-0,60	0,14	-0,11
Brochner ym. (2006)	0,8	-0,2	0,2	1,6	-0,3	0,2
Horst ym. (2007)	0,05	-0,07	0,01	0,44	-0,19	0,14
Bettendorf ym. (2009)	0,18	-0,10	0,10	0,09	-0,04	0,03
Bettendorf ym. (2010)	0,09	-0,01	0,01	0,09	-0,02	0,03

* Prosenttimuutokset ovat suhteessa BTK:hen.

Horst ym. (2007) selvittävät uudistuksen vaikutuksia kasvuun, työllisyyteen ja verotuottoihin EU:n jäsenmaissa erilaisilla jakokaavavaihtoehdoilla. Tulokset perusskenaariosta, jossa kaikilla jakotekijöillä on samat painot, on nähtävissä taulukosta 1. Suomen hyvinvoinnin kasvu olisi suurinta, jos veropohja jaettaisiin pelkästään varojen mukaan. Tämä on intuitiivisesti helppo ymmärtää, sillä Suomen tuotanto on pääomavaltaista ja täällä veropohja on laaja. Vastaavasti uusissa jäsenmaissa, joissa tuotanto on työvoimavaltaista, suurin hyvinvoinnin kasvu olisi saatavissa painottamalla jakomekanismia vain työvoiman määrällä. Laskelmat sisältävät myös verokilpailua käsittelevän osion. Horst ym. arvioivat, että uudistuksen seurauksena verokilpailu tulisi tiivistymään. Tarkasteltaessa pakollista vs. vapaaehtoista osallistumista he saavat tuloksen, jonka mukaan yritysten pakollinen osallistuminen kasvattaisi koko EU:n hyvinvointia enemmän, mutta johtaisi toisaalta suurempiin maakohtaisiin eroihin.

Bettendorfin ym. (2009) perusskenaariot tulokset voi lukea myös taulukosta 1. Maakohtaiset vaikutukset vaihtelevat tuntuvasti. Voittajia olisivat tyypillisesti EU:n uudet jäsenmaat ja vanhat jäsenmaat joko menettäisivät tai hyötyisivät vain vähän. Vaikutus Suomeen olisi samanlainen kuin koko EU:ssa: verotuotto vähenisi, mutta vaikutus kokonaistuotantoon ja hyvinvointiin olisi lievästi positiivinen. Tutkijat tarkastelevat myös vaihtoehtoa, jossa myös verokannat yhtenäistettäisiin osittain samaan tapaan kuin Brochner ym. (2006) ehdottivat. Tällöin tulokset merkitsevät selkeästi voimakkaampaa kokonaistuotannon ja hyvinvoinnin kasvua. Verokantojen mukaan ottaminen nostaisi harmonisoinnin vaikutuk-

sen kokonaistuotantoon 0,18 prosentista 0,28 prosenttiin ja BKT:hen suhteutetun hyvinvointivaikutuksen 0,10 prosentista 0,14 prosenttiin. Kuten Horstin ym. (2007) tutkimuksessa myös Bettendorf ym. (2009) arvioivat yhtiöverokannoilla käytävän verokilpailun lisääntyvän Euroopassa veroharmonisoinnin seurauksena.

Bettendorf ym. (2010) tarkastelevat samaan tyyliin kuin Brochner ym. (2006), millaisia vaikutuksia veropohjaharmonisoinnilla olisi, jos se toteutettaisiin vain osassa jäsenmaita. He vertaavat neljää erilaista nykyistä tiiviimmän yhteistyön koalitiota perusskenaarioon, jossa kaikki jäsenmaat ovat harmonisoinnin piirissä. Perusskenaario on miltei sama, jota on tarkasteltu tutkimuksessa Bettendorf ym. (2009) (ks. edellä). Ensimmäisessä tiiviimmän yhteistyön vaihtoehdossa 16 eniten voitavaa maata muodostaisivat koalition ja siirtyisivät harmonisoituun yritysverotukseen. Tällöin vaikutusten vaihtelu EU-alueella häviäisi lähes kokonaan. Tämä merkitsisi samalla sitä, että ne maat, jotka voittaisivat eniten kaikkien maiden osallistuessa harmonisointiin, menettäisivät etunsa. Koko yhteisön tasolla harmonisoinnin vaikutus olisi lähellä nollaa. Jos puolestaan vain vanhat jäsenmaat liittoutuisivat (neljäs vaihtoehto), ne hyötyisivät koalitiosta. Tämä viittaa siihen, että joillekin maaryhmille voisi olla edullista sulkea muut jäsenmaat pois harmonisoinnin piiristä. Tarkastelluissa koalitiivaihtoehdoissa harmonisoinnin vaikutus Suomeen pienenee verrattuna perusskenaarioon, jossa kaikki maat osallistuvat hankkeeseen.

Devereux ja Loretz (2008) selvittävät veropohjaharmonisoinnin vaikutuksia jäsenmaiden verotuottoihin staattisen yritysaineistoon perustuvan mikrosimuloinnin avulla. He ovat kehittäneet laskentakehikon arvioimaan maakohtaisia verotuottomuutoksia olettaen, että työryhmän esittämä veroharmonisointi tulisi voimaan koko Euroopan unionin alueella. Erityisesti tutkimuksessa keskitytään erottelemaan yritysten vapaaehtoinen tai pakollinen osallistuminen uuteen järjestelmään sekä erilaisten jakokertoimien ja -tekijöiden asetteluun. Oletuksena laskelmissa on, ettei verouudistus muuta yritysten käyttäytymistä. Veroasteiden oletetaan myös pysyvän muuttumattomina. Aineistona käytetään Orbis-yritysaineistoa. Ajanjaksona on viisi vuotta kestävä periodi, joka alkaa vuodesta 2000. Verouudistuksen oletetaan astuvan voimaan vuonna 2000. Yritysjoukkona ovat kaikki jäsenmaiden yritykset, joista toisaalta vain monikansalliset konsernit vaikuttavat verotuottojen määrään. Laskelmiin sisältyvät myös konsernit, joilla on tytäryhtiöitä EU-alueen ulkopuolella.

Yritysten osallistuminen on laskelmien perustilanteessa vapaaehtoista. Konserni on siten mukana uudessa järjestelmässä vain siinä tilanteessa, jossa sen maksamat verot ovat pienemmät koko konsernin tasolla kuin vaihtoehdoisessa nykytilaa kuvaavassa järjestelmässä. Tutkimus sisältää myös laskelmat yritysten pakollisesta osallistumisesta. Uusi verojärjestelmä toisi yrityksille automaattisen tapiontasauksen, ja verotettavan tulon määrä riippuisi jakomekanismista.

Vapaaehtoisessa järjestelmässä koko EU-alueella verotulot pienenisivät noin 2,5 prosenttia verrattuna aiempaan riippuen siitä, mitä yksittäistä jakotekijää tai jakotekijäyhdistelmää käytetään. Pakollisessa järjestelmässä verotulot pienenisivät noin 2 prosenttia. Suomen verotulojen menetys olisi vapaaehtoisessa järjestelmässä 15–17,5 prosenttia riippuen siitä, mitä jakotekijää tai jakotekijäyhdistelmää käytetään. Pakollisessa järjestelmässä Suomi menettäisi verotuloja enemmän, 20–30 prosenttia.

4 Veropohjaharmonisoinnin vaikutus Suomen verotuottoon

Tässä luvussa arvioidaan yritysaineistoon perustuvan staattisen laskentakehikon ja aggregaattilaskelmien avulla Suomen yhteisöverotuottojen muutosta, jos komission nimittämän työryhmän esitys veropohjan harmonisoinnista tulisi voimaan. Pääasiallinen tarkastelukohde on jakomekanismin vaikutus Suomen yhteisöverokertymään. Verotuottojen muutoksia verrataan vuonna 2005 toteutuneeseen yhteisöverokertymään.

4.1 Laskentamalli

Laskentakehikko pohjautuu pitkälti Devereux'n ja Loretzin (2008) kehittämään malliin. Se ei kuitenkaan täysin noudata heidän luomaansa mallia, vaan keskittyy jakomekanismin aiheuttamiin verotuottovaikutuksiin. Oletuksena on, että verouudistus ei vaikuta yritysten käyttäytymiseen. Verokantojen oletetaan pysyvän muuttumattomina. Yritysten voitto ennen veroja lasketaan jakamalla tuloslaskelman verot kunkin maan yritysverokannalla, koska aineisto ei sisällä muuttujaa yritysten verotettavasta tulosta. Laskelmat tehdään sekä yritysten vapaaehtoisella että pakollisella osallistumisella. Vapaaehtoinen osallistuminen tarkoittaa, että konserni on mukana työryhmän esittämässä järjestelmässä vain silloin, jos simuloitujen verot ovat uudessa järjestelmässä pienemmät kuin nykyjärjestelmässä. Pakollisessa järjestelmässä kaikki konsernit ovat mukana esitetyssä uudessa järjestelmässä.

Nykyjärjestelmä (SA):

Nykyjärjestelmän verot saadaan suoraan yritysten tilinpäätöstiedoista. Laskentamallissa kunkin tiettyyn konserniin kuuluvan yhtiön verot kohdistetaan siihen jäsenmaahan, jossa yrityksen kotipaikka sijaitsee (yrityksen rekisteröintimaa). Konsernin verot lasketaan konserniin kuuluvien yhtiöiden maksamien verojen summana

$$(2) \quad T_t^{SA} = \sum_{i=1}^n Verot_{it} .$$

Kaavassa i tarkoittaa yksittäistä konserniin kuuluvaa yritystä hetkellä t .

Työryhmän ehdottama järjestelmä (FA):

Arvioitaessa yritysten verojen määrää työryhmän esittämässä järjestelmässä verotettava voitto lasketaan vuosittain nykyjärjestelmässä maksettujen verojen pohjalta. Laskelmissa veropohja säilyy yllä olevan oletuksen perusteella

harmonisoidussa mallissa yhtä suurena kuin nykyjärjestelmässä. Oletuksena on, että yritykset ovat optimoineet veronmaksunsa niin, että verosuunnittelutekijät on otettu huomioon jo toteutuneessa verotuksessa. Yksittäisen yrityksen voitto on maksetut verot jaettuna maan verokannalla

$$(3) \quad \pi_{it} = \frac{Verot_{it}}{\tau_{it}} .$$

Yhtenäistetyn veropohjan (CCCTB) mukaan jokaiselle konsernille lasketaan oma veropohja

$$(4) \quad CTB_t = \sum_{i=1}^n \hat{\pi}_{it} .$$

Konsernin veropohja jaetaan jäsenmaille verotettavaksi jakokaavalla, joka on kuvattu edellä, kaava (1). Jakokaava sisältää työryhmän viimeisimmän ehdotuksen mukaan neljä eri jakotekijää, joiden painot asetetaan tässä yhtä suuriksi ($\alpha = 1/3$). Kaavan 1 ehtona on, että konsernin veropohja (CTB) on nolla tai suurempi. Muussa tapauksessa veropohja ja samalla verotettava tulo ovat nollia. Myynnit otetaan huomioon lähdemaaperusteisesti, koska kohdemaaperusteisista myynneistä ei aineistossa ole tietoa. Harmonisointimallissa koko konsernin tuloverojen määrä lasketaan kaavasta:

$$(5) \quad T_t^{FA} = \sum_{j=1}^m CTB_t \theta_{jt} \tau_{jt} .$$

θ_j on edelleen kaavassa (1) määritelty kerroin, joka jakaa veropohjan eri maissa verotettavaksi. Tämä kerroin summautuu konsernitasolla ykköseksi. Kaavassa τ_j on maan j yhteisöverokanta.

4.2 Aineisto

Laskelmissa käytettävä aineisto koostuu Bureau van Dijk'n Amadeus-tietokannasta ja VATT:ssa käytössä olevasta yritysrekisteriaineistosta. Amadeus-tietokanta on eurooppalainen yritystietokanta, joka sisältää yhteensä 9 miljoonaa yritystä. Siitä on saatavilla myös suppeammat 1,5 miljoonan (tässä tutkimuksessa käytössä) ja 200 000 yrityksen versiot. Aineisto sisältää 50 tulos- ja tasetietoa yrityskohtaisesti. Käytettävissä olleessa Amadeus-tietokannan versiossa on mukana 19 420 yritystä Suomesta. Tämän selvityksen tutkimusaineistoon sisältyvät perusaineiston ne suomalaiset konsernit, joilla on vähintään yksi tytäryhtiö EU-alueella ja ne muualla EU-alueella kotipaikkaansa pitävät konsernit, joilla on vähintään yksi tytäryhtiö Suomessa. Aineistoon sisältyvät kaikki saatavilla olevat tiedot näihin konserneihin kuuluvista EU-alueella toimivista yrityksistä. Amadeuksen varsin mittavia tietopuutteita on korjattu VATT:n käytössä olevan yritys-

rekisterin avulla. Aineistoon on lisätty kaikkien vuonna 2005 yhteisöveroa maksaneiden suomalaisyritysten tiedot. Tällöin verotuottojen muutokset voidaan laskea helposti suoraan aineistosta. Aineistoa on myös täydennetty Asiakastieto Oy:stä saaduilla suurimpien yritysten (20 suurinta suomalaiskonsernia) tiedoilla. Lisäksi aineistotäydennystä on hankittu pörssiyrityksille tehdyn kyselyn avulla. Kysely on toteutettu yhteistyössä Elinkeinoelämän Keskusliiton kanssa. Täydennys sisältää 21 pörssikonsernin tiedot. Täydennetty aineisto on vuodelta 2005.

4.3 Tulokset

Tulokset yksilöaineistolla

Suomen yhteisöverotuotot laskisivat yksilöaineistolla tehtyjen laskelmien mukaan 5,7 prosenttia (taulukko 2), jos yritysverotuksen siirtyminen työryhmän ehdottamaan verojärjestelmään olisi pakollista. Verotuottojen muutosten vaihtelu ei ole kovin suurta jakotekijöittäin (-6,2:n ja -3,6 prosentin välillä), ks. Liite 1. Sen sijaan vapaaehtoisesta ja pakollisesta osallistumisesta välillä on melko suuri ero. Kaikilla laskentaoletuksilla verotuottomenetykset ovat Suomelle vapaaehtoisessa järjestelmässä miltei kaksinkertaiset verrattuna pakolliseen osallistumiseen (Liite 2). Pakollisessa järjestelmässä koko EU:n yhteisöverotuoton lasku on vajaat viisi prosenttia verrattuna nykyiseen järjestelmään, kun se vapaaehtoisessa järjestelmässä olisi runsaat seitsemän prosenttia. Muiden maiden kuin Suomen yhteisöverotuottojen muutoksia tarkasteltaessa on huomattava, että ne perustuvat vain niihin konserneihin, joilla on toimintaa Suomessa (joko kotipaikka tai vähintään yksi tytäryhtiö). Siten EU-tason tulokset eivät voi antaa oikeaa kuvaa yhteisöverotuottojen muutoksesta kaikissa jäsenmaissa.

Yksilöaineiston käyttökelpoisuutta vähentää puuttuvien havaintojen suuri määrä ja erityisesti joidenkin maiden osalta järjestelmällinen havaintojen tai muuttujatietojen puuttuminen. Aineistossa on ongelmia esim. Saksan ja eräiden maiden maiden tiedoissa. Tämä näkyy selvästi myös suomalaisten konsernien tytäryhtiötiedoissa, sillä yhtiöiden tietoja puuttuu aineistosta toteutettujen täydennysten jälkeenkin.

Laskelmissa Viron yhteisöverokanta on päätetty mallintaa nolllaksi, koska maassa yhteisövero kohdistuu vain voitonjakoon, ei yhtiöön jätettyihin voittoihin. Siksi taulukossa 2 ei ole tietoa Viron verotuottomuutoksesta. Lisäksi laskelmista puuttuu Bulgarian, Luxemburgin, Romanian, Slovakian ja Unkarin tiedot, sillä näistä maista saatu yritysjoukko on pieni ja yksittäisellä yrityksellä on huomattavan suuri merkitys verotuottojen jaossa. Näiden maiden osuus kokonaisverotuotosta EU-alueella on lisäksi hyvin pieni ja maiden poisjättäminen laskelmista ei juuri muuta muiden maiden ja Suomen arvioitua verotuottoja.

Taulukko 2. Uudistuksen aiheuttamat yhteisöverotuottojen muutokset eri maissa vuonna 2005 (SA=nykyjärjestelmä ja FA=harmonisoitu järjestelmä)

Verotulot eri järjestelmissä maittäin (milj. €)					
Maatunnus	Pakollinen järjestelmä			Vapaaehtoinen järjestelmä	
	SA	FA	%-muutos	FA	%-muutos
Suomi	4780	4507	-5,7	4297	-10,1
Itävalta	30	22	-28,7	15	-51,2
Belgia	1051	1188	13,1	1061	1,0
Tšekki	171	153	-11,0	175	2,3
Saksa	5402	5548	2,7	4901	-9,3
Tanska	4128	3094	-25,0	3222	-21,9
Espanja	1123	1038	-7,6	1074	-4,4
Ranska	4315	4623	7,1	4197	-2,7
Iso-Britannia	25111	23752	-5,4	23640	-5,9
Kreikka	89	101	13,1	103	16,1
Irlanti	332	288	-13,3	307	-7,5
Italia	1935	1792	-7,4	1774	-8,3
Liettua	19	28	46,3	20	4,8
Latvia	19	19	-2,1	19	-2,0
Alankomaat	6189	6520	5,3	6144	-0,7
Puola	173	197	14,0	221	27,6
Portugali	96	115	20,0	83	-14,0
Ruotsi	5025	3948	-21,4	4675	-7,0
Yhteensä	60470	57587	-4,8	56228	-7,0

Vertailu yksilö- ja aggregaattiaineistolaskelmien välillä

Kuten aiemmin on mainittu, yksilöaineistosta puuttuu huomattava määrä havaintoja konsernien tytäryhtiöistä, mikä voi vaikuttaa saatuihin tuloksiin merkittävästi. Aggregaattilaskelmien tarkoituksena on tarjota vertailutietoa tulosten luotettavuuden arvioimiseksi. Aggregaattilaskelmissa käytettävät luvut on poimittu Suomen Pankin maksutasetilastosta. Aineisto sisältää tiedon suorien investointien kannasta Suomesta ulkomaille maittäin. Tätä muuttujaa käytetään kuvaamaan jakomekanismin kiinteiden aineellisten varojen määrää. Lisäksi aineistossa on tieto suorista investointeista suorittaneiden yritysten henkilöstön lukumäärästä ja liikevaihdosta maittäin.⁷ Aggregaattiaineisto ei sisällä tietoa henkilöstökustannuksista. Aggregaattiaineistossa ei ole myöskään tietoa yritysten maksamista veroista maittäin, mutta siinä on tieto suorien investointien tuotoista maittäin. Muuttuja sisältää kylläkin sekä oman pääoman että vieraan pääoman tuotot. Vieraan pääoman tuotot eli käytännössä korot eivät tunnetusti kuulu yritysveropohjaan. Tämä asia on otettu huomioon vähentämällä maittaisista tuotoista yksilöaineistosta lasketun velkasuhteen mukainen osuus tuotoista. Suorien investointien käyttöön liittyy myös toinen ongelma. Työryhmän ehdottamassa

⁷ Liitteessä 3 on liikevaihdon ja työntekijöiden osuuksien vertailu yksilö- ja aggregaattiaineistojen välillä.

jakokaavassa omaisuutta kuvaavana tekijänä on kiinteät aineelliset varat. Suorat investoinnit eivät ole määritelmällisesti kovin lähellä kiinteitä aineellisia varoja, sillä ne sisältävät mm. yritystensä ja fuusioina syntyneen varallisuuden.

Taulukossa 3 yhteisöverotuottojen muutokset on laskettu sekä miljoonissa euroissa että prosenttimuutoksina. Yhteisöverotuotot alenevat enemmän yksilöaineistolla kuin aggregaattiaineistolla tehtyjen laskelmien mukaan. Vertailutarkastelu kuvaa yritysten pakollista osallistumista järjestelmään. Yrityskohtaista päätöstä vapaaehtoisesta osallistumisesta ei luonnollisesti ole mahdollista ottaa huomioon aggregaattilaskelmissa. Aggregaattiaineiston mukaan verotuottojen menetykset olisivat noin 210–330 miljoonaa euroa, kun se yksilöaineistolla saatujen tulosten mukaan olisivat noin 310–430 miljoonaa euroa.

*Taulukko 3. Suomalaisten konsernien ja niiden tytäryhtiöiden verotuotto-
muutokset vuonna 2005 aggregaatti- ja yksilöaineistoilla
(yritysten pakollinen osallistuminen)*

Verotuottomuutokset milj. €		Jakotekijät			
		Varat	Liikevaihto	Työntekijät	Kaikki
SUOMI	Aggregaattiaineisto	-213,4	-310,3	-329,0	-284,2
	Yksilöaineisto	-418,5	-314,5	-431,2	-393,9

Verotuottomuutokset (%)		Jakotekijät			
		Varat	Liikevaihto	Työntekijät	Kaikki
SUOMI	Aggregaattiaineisto	-4,1	-5,9	-6,3	-5,4
	Yksilöaineisto	-8,0	-6,0	-8,2	-7,5

Taulukon 3 prosenttimuutoksia ei pysty suoraan vertailemaan aiemmin esitettyihin yksilöaineistolla laskettuihin muutoksiin, sillä näitä arvoja laskettaessa on otettu huomioon ainoastaan suomalaiset konsernit, joilla on vähintään yksi tytäryhtiö jossain EU-maista. Muutokset kuvaavat siis ainoastaan suomalaisten konsernien verojen muutosta. Suomalaisten konsernien tarkastelu on kuitenkin perusteltua, sillä näillä on suurin vaikutus Suomen yhteisöverotuottojen muutokseen. Taulukossa esitetyt prosenttimuutokset on laskettu suhteuttamalla ne vuoden 2005 yhteisöverotuottoon.

Vertailua kansainvälisiin tuloksiin

Taulukkoon 4 on kerätty esityksen vaikutuksia Suomen yhteisöverotuottoon muutamasta tärkeästä kansainvälisestä lähteestä. Tulokset sisältävät yleisen tasa-painon malleilla saatuja tuloksia (Horst ja Brochner), joissa yhteisöverotuotto-muutos on esitetty suhteessa BTK:hen. Näistä muutoksista saadaan laskettua yhteisöverotuottojen muutosprosentti ja reaalin verotuottomuutos miljoonina

euroina, kun tiedetään Suomen BKT ja yhteisöverotuottokertymä vuodelta 2005⁸. Staattiset laskelmat (Devereux ja omat simulointitulokset) tarjoavat tulokset suoraan reaalisina verotuottomuutoksina, ja ne voidaan muuttaa suhteellisiksi muutoksiksi yhteisöverotuotoista ja BKT:sta. Luvut on muutettu vuoden 2005 reaalisiksi euromääräisiksi muutoksiksi (milj. euroa). Luvut kuvaavat pakolliseen osallistumiseen perustuvan vaihtoehdon vaikutuksia

Taulukosta 4 voidaan havaita, että kaikkien laskelmien perusteella Suomi menettäisi verotuottojaan, mikäli työryhmän ehdotus veropohjan harmonisoinnista toteutuisi. Suurin yhteisöverotuottojen väheneminen Suomessa on arvioitu Devereux'n ja Loretzin laskelmissa. Myös yleisen tasapainon malleihin perustuvissa laskelmissa yhteisöverotuotot laskevat, mutta kuitenkin huomattavasti edellistä arviota vähemmän. Brochnerin ym. verotuottolaskelmien tulokset ovat samaa luokkaa omien yksilöaineistolla simuloitujen ja aggregaattilaskelmien tulosten kanssa, joissa molemmissa on oletuksena yritysten pakollinen osallistuminen. Horstin ym. tulos on lähellä omien laskelmiemme tuloksia, kun oletetaan, että järjestelmä on yrityksille vapaaehtoinen. Yleisen tasapainon mallien askelmissa vaikutuskanavia on luonnollisesti enemmän (mm. kasvu, työllisyys, investoinnit) kuin omissa staattisissa laskelmissa, joten ne eivät keskity ainoastaan jakomekanismista aiheutuvaan välittömään verotuottomuutokseen. Yksilöaineistoilla tehdyt Devereux'n ja Loretzin ja omat laskelmamme tarjoavat hyvin erilaisia tuloksia miltei samanlaisella simulointimallilla, joissa oletuksena on yritysten vapaaehtoinen osallistuminen. Devereux'n ja Loretzin simulointitulosten mukaan Suomen yhteisöverotuotot vähenevät lähes kaksi kertaa enemmän kuin omissa laskelmissamme (882 miljoonaa euroa vs. 483 miljoonaa euroa). Epäilemme, että ero muodostuu lähinnä aineiston laadusta, jonka arvioimme olevan aineistotäydennysten takia parempaa omissa laskelmissamme.

Taulukko 4. Suomen yhteisöverotuottomuutoslaskelmien tulosten vertailua vuonna 2005 (yritysten pakollinen osallistuminen)

	Horst	Brochner	Devereux	Oma ¹	Oma ²	Oma ³
Verotuottomuutos BKT:sta (%)	-0,31	-0,20	-0,56*	-0,19*	-0,34*	-0,18*
Yhteisöverotuottomuutos (%)	-9,3**	-6,0**	-16,8	-5,2	-9,2	-5,4
Verotuottomuutos (m. €)	-488	-315	-882	-273	-483	-284

¹ Yksilöaineistolla laskettuna, järjestelmä pakollinen kaikille yrityksille.
² Yksilöaineistolla laskettuna, järjestelmä vapaaehtoinen kaikille yrityksille.
³ Aggregaattiaineistolla, järjestelmä pakollinen, laskelma tehty vain suomalaisille konserneille.
* Suhteutettu reaalin verotuottomuutos BKT:hen.
** Suhteutettu reaalin verotuottomuutos yritysverotuottokertymään.

⁸ Yhteisöverotuotot olivat vuonna 2005 Suomessa noin 5,25 ja BKT 157,3 miljardia euroa.

Tulosten arviointia

Verotuottomuutosten arviointi on hankalaa, koska käytettävissä olevat yritysaineistot ovat puutteellisia. Olemme kuitenkin pyrkineet vertailemaan yksilöaineiston ja aggregaattiaineiston lukuja toisiinsa, jotta voisimme arvioida aiempiin tutkimuksiin ja omiin laskelmiin liittyneitä ongelmia.

Aggregaatti- ja yksilöaineiston jakotekijöistä suoraan vertailukelpoisia ovat vain henkilöstön lukumäärä ja liikevaihto. Suomalaisten konsernien henkilöstö ja liikevaihto jakautuvat yksilöaineistossa EU-alueelle siten, että yli 70 prosenttia sekä liikevaihdosta että henkilöstöstä on Suomessa. Ruotsiin sijoittuu jakotekijöistä seuraavaksi eniten, yli 10 prosenttia konsernin liikevaihdosta ja henkilöstöstä. Iso-Britanniassa vastaavat osuudet ovat 2–3 prosenttia, Ranskassa, Italiassa ja Saksassa noin yksi prosenttia. Muiden maiden osuudet selviävät liitteestä 3. Aggregaattiaineistossa Suomen osuus jää sekä liikevaihdossa että henkilöstössä noin 60 prosenttiin. Suomalaisten yritysten painotus on siis yksilöaineistossa huomattavasti suurempi kuin aggregaattiaineistossa. Muiden maiden kohdalla eniten eroa yksilöaineiston ja aggregaattiaineiston välillä on Saksassa, jossa aggregaattiaineisto nostaa jakotekijöiden osuudet puolestatoista prosentista 5–6 prosenttiin. Myös Alankomailla, Ranskalla ja Unkarilla jakotekijöiden osuus on aggregaattiaineistossa suurempi kuin yksilöaineistossa, joskin pienempi kuin Saksan kohdalla. Virossa taas yksilöaineistossa jakotekijöiden osuus on suurempi kuin aggregaattiaineistossa.

Aiemmissä tutkimuksissa aineistoon liittyviä kysymyksiä ei ole käsitelty avoimesti. Omissa laskelmissamme olemme yrittäneet kiinnittää aineiston laatuun niin paljon huomiota kuin siihen kohtuullisilla resursseilla on pystytty. Olemme täydentäneet aineistoamme monista eri lähteistä kuten aineiston kuvausluvussa 4.2 todetaan. Yleisen tasapainon malleilla tehdyt laskelmat sisältävät käyttäytymisvaikutukset ja talouden tasapainottumisen, mitä meidän staattisissa laskelmissamme ei ole otettu huomioon. Tarkasteltaessa tasapainomallien tuloksia on kuitenkin muistettava, että aggregaattiaineistoihin liittyvät ongelmat (esimerkiksi muuttujien määrittely) koskevat myös niiden tuloksia. Siksi myös yleisen tasapainon mallien arvioihin on syytä suhtautua varauksella. Lisäksi niihin sisältyy lukuisia oletuksia, jotka voivat aiheuttaa vaihteluita tuloksissa.

5 Johtopäätökset

Euroopassa on tällä hetkellä yhtä monta yritysverojärjestelmää kuin on jäsenmaita. Nykyjärjestelmän on arvioitu aiheuttavan huomattavia esteitä EU:n sisämarkkinoiden toimivuudelle. Siksi yritysverotuksen yhtenäistämiseksi on vahvoja perusteita. Komission työryhmän vuonna 2008 antaman esityksen mukaiseen veropohjan harmonisointimalliin liittyy lukuisia ongelmia. Esityksen tehokkuushyödyt näyttävät mm. simulointitutkimusten valossa vähäisiltä. Toisaalta esimerkiksi hallinnollisten kulujen pienentymistä ei ole vielä arvioitu luotettavasti, vaikka se olikin yksi tärkeimmistä esityksen tavoitteista. Luotettavampia tutkimustuloksia tarvittaisiinkin kipeästi.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut esitellä veropohjan harmonisointimallia tarkemmin Suomen kannalta ja erityisesti tarkastella työryhmän esittämän veropohjaharmonisoinnin vaikutusta yhteisöverotuottoon. Tulosten perusteella Suomen yhteisöverotuotot tulisivat laskemaan, mutta vähemmän kuin eräissä aiemmissa ulkomaisissa tutkimuksissa on arvioitu. Tämän selvityksen laskelmat ovat staattisia ja siksi niissä ei ole mukana mahdollisia talouskasvun vahvistumisen tai hallinnollisten kustannusten pienenemisen seurauksena tulevia välillisiä positiivisia vaikutuksia verotuottoon. Arviomme aiemmista tutkimuksista on se, että niihin liittyvät aineisto-ongelmat ovat niin suuria, että tulokset eivät ole kvantitatiivisessa mielessä luotettavia. Aineistoon liittyviä ongelmia on myös omilla laskelmissamme, mutta olemme pyrkineet korjaamaan niitä monilla aineiston täydennyksillä.

Edelleen on epäselvää miten työryhmän esitys etenee, sillä komissio ei ole määritellyt virallista kantaansa asiaan. Uuden verokomissaarin positiiviset kannanotot ja komission osoittama halukkuus tehdä lisäselvityksiä uudistusesityksen vaikutuksista luovat kuvan, että veroharmonisointi kuuluu myös nykyisen komission asialistalle. Lisätutkimus onkin tarpeen, sillä vaikka yritysverotuksen harmonisoinnin erilaisia vaihtoehtoja on tutkittu jo pitkään, niiden vaikutuksia ymmärretään vielä heikosti. Puutteet liittyvät vaikeaan arvioitavuuteen (esim. hallinnollisten kulujen muutokset) ja Euroopan laajuisten luotettavien mikroaineistojen heikkoon laatuun.

Lähteet

- Bettendorf, L. – Devereux, M. – van der Horst, A. – de Mooij, R. – Loretz, S. (2009): Corporate tax Harmonization in the EU, Oxford University Center for Business Taxation, WP 09 /32.
- Bettendorf, L. – Horst, van der A. – Mooij, de R. – Vrijburg, H. (2010): Corporate tax Cosolidation and Enhanced Cooperation in the European Union, Oxford University Center for Business Taxation, WP 10 /01.
- Brochner, J. – Jensen, J. – Svensson, P. – Sørensen, P. B. (2006): The Dilemmas of Tax Coordination in the Enlarged European Union, IFIR Working Paper No. 2006–11.
- Devereux, M. – Loretz, S. (2008): The Effects of EU Formula Apportionment on Corporate Tax Revenues, *Fiscal Studies*, 29, 1–33.
- European Commission (2001): Company Taxation in the Internal Market, Commission Staff Working Paper, Brussels, European Commission.
- (2004a): General Tax Principles, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 01, Brussels, European Commission.
- (2004b): Draft Terms of Reference & Rules of Procedure, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 02, Brussels, European Commission.
- (2007a): CCCTB: Report and overview of the main issues that emerged during the discussion on the sharing mechanism, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 056, Brussels, European Commission.
- (2007b): CCCTB: Possible Elements of a Technical Outline, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 057, Brussels, European Commission.
- (2007c): CCCTB: Input from national tax administrations for the Impact Assessment of the reforms at the EU level of corporate tax systems, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 058, Brussels, European Commission.
- (2007d): CCCTB: Possible Elements of the Sharing Mechanism, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 060, Brussels, European Commission.
- (2007e): CCCTB: Possible Elements of the Administrative Framework, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 061, Brussels, European Commission.

- (2007f): CCCTB: Explanatory note on the comitology procedure, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 062, Brussels, European Commission.
 - (2008a): CCCTB: Anti-Abuse Rules, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 065, Brussels, European Commission.
 - (2008b): CCCTB: Various Detailed Aspects of the CCCTB, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, Working Paper 066, Brussels, European Commission.
- Fuest, C. – Hemmelgarn, T. – Ramb, F. (2006): How would formula apportionment in the EU affect the distribution and the size of the corporate tax base? An analysis based on German multinationals, DP Series 1: Economic Studies, 20, Deutsche Bundesbank.
- Fuest, C. (2008): The European Commission's proposal for a common consolidated corporate tax base. *Oxford Review of Economic Policy*, Volume 24, Number 4, 2008, pp. 720–739.
- Goolsbee, A. – Maydew, E. L. (2000): Coveting thy neighbor's manufacturing: the dilemmas of state income apportionment, *Journal of Public Economics*, 75, pp. 125–143.
- Gordon, R. – Wilson, J. (1986): An Examination of Multijurisdictional Corporate Income Taxation under Formula Apportionment, *Econometrica*, 54, pp. 1357–73.
- Hietala, H. – Kari, S. (2005): Formula Apportionment osana yritysverotuksen harmonisointia Euroopassa, VATT-Keskustelualoitteita 376, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.
- Hines, J. (2008): Income Misattribution under Formula Allocation, paper presented at the conference on Multinational Taxation and Tax Competition, Amsterdam, 5–6 June.
- van der Horst, A. – Bettendorf, L. – Rojas-Romagosa, H. (2007): Will Corporate Tax Consolidation Improve Efficiency in the EU? Tinbergen Institute Discussion Paper 2007–076/2.
- Järvikare, T. (2008): Yhteinen, konsolidoitu veropohja, Tilisanomat 20.5.2008.
- (2009): Veroharmonisointi – Yritysverotus ja arvonlisäverotus, Muistio verotuksen kehittämistyöryhmälle, 23.2.2009.
www.vm.fi/05_hankkeet/012_veroryhma/06_esitysaineisto/index.jsp
- Keen, M. (1999): EMU and Tax Competition, Mimeo, Fiscal Affairs Department, IMF, July 1999.

- Kohonen, A. (2007): Yritysverotuksen koordinointi ja verokilpailu Euroopan unionissa, VATT-Keskustelualoitteita 434, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.
- Martens-Weiner, J. (2006): *Company Tax Reform in the European Union: Guidance from the United States and Canada on Implementin Formula Apportionment in the EU*, Springer, New York.
- Mintz, J. – Weiner, J. M. (2003): Exploring Formula Allocation for the European Union, *International Tax and Public Finance* 10, pp. 695–711.
- McLure, C. E. (1980): The State Corporate Income Tax: Lambs in Wolves' Clothing, in *The Economics of Taxation*, ed. by Henry Aaron and Michael Boskin, Washington: Brookings Institution.
- Oestreicher, A. – Spengel, C. (2007): Tax Harmonisation in Europe: The Determination of Corporate Taxable Income in the EU Member States, *European Taxation*, pp. 437–451.
- Omen, T. C. – Shelley, M. K. (2004): Competitive, political and economic factors influencing state tax policy changes, *Journal of the American Taxation Association*, 26, pp. 103–126.
- Riedel, N. (2008): The Downside of Formula Apportionment – Evidence on Factor Demand Distortions', Discussion Paper, University of Munich.
- Sunley, E. (2002): The pros and cons of formulary apportionment, *CESifo Forum*, Spring 2002, pp. 36–37.
- Sørensen, P. B. (2001): *OECDTAX – A Model of Tax Policy in the OECD Economy*, Technical Working Paper, Economic Policy Research Unit, University of Copenhagen.
- Sørensen, P. B. (2004): *Company Tax Reform in the European Union*, *International Tax and Public Finance*, Springer, Vol. 11, no. 1.
- Viitala, T. (2007): EU:n yhteinen, konsolidoitu yritysveropohja -hanke. *Verotus* 1/2007, 75–81.

Liitteet

Liite 1. Yhteisöverotuottomuutokset pakollisessa järjestelmässä eri veropohjajakovaihtoehdoilla maittain (%-muutos)

Maatunnus	1	2	3	4	5
Suomi	-5,7	-5,6	-3,6	-3,7	-6,2
Itävalta	-28,7	-55,9	-10,5	-35,1	-3,3
Belgia	13,1	-3,5	41,0	-8,0	11,6
Tšekki	-11,0	9,8	-14,7	4,8	-60,5
Saksa	2,7	-6,5	8,1	-1,8	15,0
Tanska	-25,0	-33,3	-24,4	-20,4	-13,6
Espanja	-7,6	-3,0	-5,0	-7,1	-18,7
Ranska	7,1	-5,2	20,6	-0,1	12,4
Iso-Britannia	-5,4	1,4	-9,1	-7,8	-7,6
Kreikka	13,1	-5,6	13,5	103,7	-41,0
Irlanti	-13,3	-12,2	-14,3	-15,9	-10,8
Italia	-7,4	-19,7	-9,4	34,5	-20,0
Liettua	46,3	142,3	-40,9	43,0	32,1
Latvia	-2,1	-20,8	-31,0	78,6	12,2
Alankomaat	5,3	2,2	5,2	3,4	14,2
Puola	19,2	31,3	21,8	64,7	-70,3
Portugali	20,0	-21,9	6,5	150,7	-26,9
Ruotsi	-21,4	-20,6	-17,3	-22,4	-19,7
Yhteensä	-4,6	-5,0	-3,9	-4,5	-4,1

- 1 = 4 jakotekijää
 2 = Kiinteät varat tekijänä
 3 = Liikevaihto tekijänä
 4 = Työntekijöiden määrä tekijänä
 5 = Työntekijäkustannukset tekijänä

Liite 2. Yhteisöverotuottomuutokset vapaaehtoisessa järjestelmässä eri veropohjajakovaihtoehtoilla maittain (%-muutos)

Maatunnus	1	2	3	4	5
Suomi	-10,1	-9,7	-7,1	-8,3	-9,7
Itävalta	-51,9	-57,4	-47,8	-45,1	-16,4
Belgia	1,0	-9,5	20,6	-13,2	-1,5
Tšekki	2,1	20,9	0,9	12,4	-25,4
Saksa	-9,2	-11,5	-12,2	-12,2	-4,4
Tanska	-22,0	-31,6	-19,6	-17,9	-11,9
Espanja	-4,5	-4,1	-0,1	-7,1	-10,0
Ranska	-2,7	-13,0	7,3	-4,6	1,2
Iso-Britannia	-5,9	2,5	-9,6	-8,2	-8,1
Kreikka	16,0	-7,1	7,5	71,8	-7,8
Irlanti	-7,5	-6,2	-7,0	-7,5	-7,4
Italia	-8,6	-17,5	-6,0	-2,7	-13,6
Liettua	-8,8	144,5	-11,1	66,6	-7,3
Latvia	-1,2	-18,2	-28,1	69,9	17,6
Alankomaat	-0,9	-14,2	1,5	4,1	4,8
Puola	17,9	27,2	19,8	67,7	-26,4
Portugali	0,8	-19,9	-5,9	107,8	-6,1
Ruotsi	-14,1	-17,3	-11,0	-17,3	-17,3
Yhteensä	-7,3	-7,4	-7,0	-7,4	-7,1

- 1 = 4 jakotekijää
 2 = Kiinteät varat tekijänä
 3 = Liikevaihto tekijänä
 4 = Työntekijöiden määrä tekijänä
 5 = Työntekijäkustannukset tekijänä

Liite 3. Suomalaisen konsernin henkilökunta- ja liikevaihtojakaumia maittain yksilö- ja aggregaattitietoina EU-alueella

2005	Yksilötietoina		Aggregaattitietoina	
	Liikevaihto	Työntekijät	Liikevaihto	Työntekijät
Suomi	75,13	72,60	65,11	63,92
Alankomaat	1,28	0,76	1,98	2,22
Belgia	0,66	0,48	0,49	0,46
Espanja	0,91	0,38	0,84	0,49
Irlanti	0,06	0,07	0,13	0,05
Iso-Britannia	3,24	2,53	3,20	2,53
Italia	1,05	0,81	1,23	1,09
Itävalta	0,00	0,00	0,00	0,95
Kreikka	0,03	0,02	0,03	0,00
Latvia	0,37	0,65	0,36	0,60
Liettua	0,38	0,54	0,28	0,75
Portugali	0,00	0,00	0,16	0,07
Ranska	1,38	1,11	2,31	2,36
Ruotsi	10,16	12,86	12,30	11,44
Saksa	1,49	1,48	6,21	5,65
Tanska	1,33	1,00	1,13	1,08
Puola	1,14	1,26	0,95	1,61
Tšekki	0,10	0,21	0,16	0,30
Unkari	0,00	0,00	2,17	1,64
Viro	1,31	3,28	0,97	2,76
Yhteensä	100,00	100,00	100,00	100,00

VATT TUTKIMUKSET -SARJASSA ILMESTYNEITÄ

PUBLISHED VATT RESEARCH REPORTS

- 143:1. Perrels Adriaan – Hongisto Mikko – Hyvönen Kaarina – Katajajuuri Juha-Matti – Nissinen Ari: A quick scan of climate policy services and of underlying data system approaches. Climate Bonus project report (WP1). Helsinki 2009.
144. Karvinen Anni-Mari: Maahanmuuttajien poismuutto Suomesta. Helsinki 2009.
145. Sahari Anna – Perrels Adriaan: Ekotehokkuutta parantavat investoinnit kesämökeillä. Helsinki 2009.
146. Tuovinen Tarja: Ääriarvomenetelmät sähkömarkkinoiden riskinarvioinnissa. Helsinki 2009.
147. Honkatukia Juha – Kinnunen Jouko – Marttila Kimmo: Väestön ikääntymisestä johtuvien julkisten kulutusmenojen kasvun rakenteelliset vaikutukset. Helsinki 2009.
148. Kari Seppo – Kröger Outi: Osakkeiden normaalituoton verovapaus: Norjan osakeverotuksen malli. Helsinki 2009.
149. Mälkönen Ville – Seppälä Timo: Terveyspalvelusetelien hyvinvointi- ja kustannusvaikutukset jonotetuissa toimenpiteissä. Helsinki 2009.
150. Honkatukia Juha: VATTAGE – A dynamic, applied general equilibrium model of the Finnish economy. Helsinki 2009.
151. Rätty Tarmo: Julkaisujen vaativuus tieteenaloittain. Helsinki 2009.
- 143:3. Perrels Adriaan – Nissinen Ari – Sahari Anna: Reviewing key building blocks of an integrated carbon footprinting and consumer purchases' monitoring & reward system – interaction with the consumer. Climate Bonus project report (WP4). Helsinki 2009.
- 143:4. Hyvönen Kaarina – Saastamoinen Mika – Timonen Päivi – Kallio Arto – Hongisto Mikko – Melin Magnus – Södergård Caj – Perrels Adriaan: Kuluttajien näkemyksiä kotitalouden ilmastovaikutusten seuranta- ja palautejärjestelmästä. Climate Bonus -hankeraportti (WP5). Helsinki 2009.
- 143:2. Usva Kirsi – Hongisto Mikko – Saarinen Merja – Nissinen Ari – Katajajuuri Juha-Matti – Perrels Adriaan – Nurmi Pauliina – Kurppa Sirpa – Koskela Sirkka: Towards certified carbon footprints of products – a road map for data production. Climate Bonus project report (WP3). Helsinki 2009.
152. Kirjavainen Tanja – Kangasharju Aki – Aaltonen Juho: Hovioikeuksien käsittelyaikojen erot ja aluerakenne. Helsinki 2009.
153. Kari Seppo – Kerkelä Leena: Oman pääoman tuoton vähennyskelpoisuus yritysverotuksessa – Belgian malli. Helsinki 2009.
- 143:5. Perrels Adriaan – Nissinen Ari – Sahari Anna: The overall economic and environmental effectiveness of a combined carbon footprinting and feedback system. Climate Bonus project report (WP6). Helsinki 2009.
154. Honkatukia Juha – Ahokas Jussi – Marttila Kimmo: Työvoiman tarve Suomen taloudessa vuosina 2010–2025. Helsinki 2010.
155. Junka Teuvo: Valtionyhtiöt 1975–2008. Helsinki 2010.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
P.O.Box 1279
FI-00101 Helsinki
Finland

ISBN 978-951-561-916-7
ISSN 0788-5008